

І.І. Свидрук

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ
ВИПУСКНИКІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ:
ПРАКТИЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ 373

О.Б. Горностай, О.В. Станіславчук

ЦІННІСТЬ КУЛЬТУРИ ОХОРОНИ ПРАЦІ У ВИРОБНИЧОМУ
ПРОЦЕСІ..... 376

Я.С. Піщур, О.Р. Сватюк, Н.І. Процак

МОТИВУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНА
ХАРАКТЕРИСТИКА..... 381

І.М. Флис

МИНУЛЕ, ДІЙСНІСТЬ І МАЙБУТНЄ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ВИБОРІВ 388

ДО ВІДОМА АВТОРІВ СТАТЕЙ 398

1. ЛІСОВЕ ТА САДОВО-ПАРКОВЕ ГОСПОДАРСТВО

УДК 635.9

Проф. М.І. Сорока, д-р біол. наук – НЛТУ України, м. Львів

ДЕНДРОФЛОРА ЛАЗУРНОГО БЕРЕГА ФРАНЦІЇ

У процесі досліджень дендрофлори Лазурного Берега виявлено 84 види аборигенної та інтродукованої дендрофлори. Створено базу даних та наукову колекцію зразків рослин, стробілів та плодів, які використовуються у навчальному процесі. Колекція середземноморських рослин є окремою частиною гербарію Національного лісотехнічного університету України (LWFU), який внесено до переліку наукових гербаріїв України.

Ключові слова: дендрофлора, Лазурний Берег, гербарій (LWFU).

Упродовж 2001-2011 рр. ми здійснили шість експедицій у район Середземномор'я, більшість із яких проходила вздовж морського узбережжя. Результати ботанічних досліджень зафіксовано на електронних носіях, змонтовано навчальні фільми та зібрано велику гербарну колекцію, яка поступово опрацьовується. Особливо цікавими виявилися матеріали із європейського Середземномор'я, з району Рів'єри – північного узбережжя Середземного моря від м. Марсель (Франція) до м. Спеція (Італія). Щоправда, іноді Рів'єрою називають лише її італійську частину, тоді як французьку з легкої руки письменника Стефана Льежара іменують Лазурним Берегом (Cote d'azur). Він охоплює узбережжя моря з містами Ніцца, Канни, Марсель, Сен-Тропе, Ментона, Антіб та князівством Монако. Вздовж узбережжя тягнеться ланцюг островів – Фріульські, Леринські, Йерські, а сама берегова лінія має декілька великих півостровів – Антіб, Ферра, Мартен. Західну частину Лазурного Берега захищає гірський хребет Сент-Бом висотою близько 3000 м, який спускається до моря в районі м. Тулон, а з півночі та сходу підступають Приморські Альпи. Гірська чаша захищає Лазурний Берег від містраля і підтримує тут типовий середземноморський клімат із сухим спекотливим літом (+26 °C), м'якою сонячною зимою (+10 °C) та невеликою кількістю опадів. Особливі кліматичні та географічні умови, поряд із глобальними фітоісторичними подіями, є причиною формування дуже специфічної флори, складеної як автохтонними елементами, так і великою кількістю інтродукованих видів. І хоча флора Лазурного Берега є класичною для Середземномор'я, вона має багато спільних рис із флорою Північної Африки. Серед трав'яних рослин велика частка припадає на цибулинні та бульбоцибулинні весняні ефемероїди. Основний фон присередземноморських лук закономірно створюють види родин *Asteraceae*, *Fabaceae*, *Apiaceae*, *Lamiaceae*, *Rosaceae*. На високому хребті Приморських Альп збереглися природні ліси із *Fagus orientalis* Lipsky та *Pinus halepensis* Mill., а на вулканічних масивах Кан-галь і Дом – навіть ліси із *Abies alba* Mill. Ближче до узбережжя формуються вічнозелені ліси із *Quercus ilex* L., *Q. suber* L., *Pinus pinea* L. Франція – країна із надзвичайною природою, цінність якої добре розуміє влада: загальна площа приро-

доохоронних територій становить майже 20 000 км², тут створено 5 національних парків, найбільший з яких – "Вануаз" в Савойї (60 000 га), і близько 30 заповідників.

Століття людської присутності у цій частині Середземномор'я призвели до знищення лісів, їх місце зайняв маквіс, сформований невисокими (до 3 м), вічнозеленими деревами і кущами, а також багаторічними травами. Рослинність узбережжя має виразні сліди антропогенного втручання, одним із проявів якого є синантропні комплекси ксеротермної рослинності з участю сукулентних рослин – алое, опунцій та агав. Великі площі тут займають фруктові сади (зокрема, цитрусові), оливкові гаї, евкаліптові посадки, плантації жасмину, лаванд, троянд, гібіскуса, мімози. Деревні екзоти тут трапляються не тільки у садах, парках та набережних бульварах, а й повністю натуралізованими у природі. Формування світових курортних зон на Лазурному Березі сприяло впровадженню найрізноманітніших екзотів з усіх куточків Землі. Серед представників декоративної дендрофлори особливе місце займають голонасінні та низькорослі пальми. У процесі дослідження дендрофлори узбережжя було виявлено чимало видів африканського, австралійського та південно-американського походження.

Дослідження флори узбережжя проходило, зазвичай, у літній період, коли трави майже повністю вигорали. Тому переважна частина нашої колекції – це рослини зі здерев'янілим типом стебла. Особливо цікаві місця, звідки привезено найбільшу кількість зразків – це містечка Жуан ле Пен (поєднане з Каннами бульваром Круазетт), Вільньов Лубе, міста Канни, Ніцца, Сен-Тропе та ін. У нашій базі даних дендрофлори Французької Рів'єри зафіксовано місця зростання таких видів із здерев'янілим стеблом:

1. <i>Aeonium arboreum</i> (L.) Webb. et Berth.	43. <i>Juniperus virginiana</i> L.
2. <i>Alnus cordata</i> Desf.	44. <i>Laurus nobilis</i> L.
3. <i>Amygdalus communis</i> L.	45. <i>Lavandula dentata</i> L.
4. <i>Araucaria araucana</i> K. Koch	46. <i>Lavandula latifolia</i> Medik.
5. <i>Araucaria heterophylla</i> (Salisb.) Franco	47. <i>Ligustrum lucidum</i> W. Aiton
6. <i>Arbutus unedo</i> L.	48. <i>Melia azedarach</i> L.
7. <i>Asparagus acutifolius</i> L.	49. <i>Morus alba</i> L.
8. <i>Bougainvillea glabra</i> Choisy.	50. <i>Myrtus communis</i> L.
9. <i>Camellia japonica</i> L.	51. <i>Nerium oleander</i> L.
10. <i>Castanea sativa</i> L.	52. <i>Olea europaea</i> L.
11. <i>Casuarina equisetifolia</i> L.	53. <i>Osyris quadripartita</i> Salzm. ex Decne
12. <i>Cedrus atlantica</i> Manetti	54. <i>Paliurus spina-cristi</i> Mill.
13. <i>Cedrus deodara</i> (Roxb.) Loud.	55. <i>Phoenix dactylifera</i> L.
14. <i>Cedrus libani</i> Loud.	56. <i>Phyllirea angustifolia</i> L.
15. <i>Chamaecyparis lawsoniana</i> Part.	57. <i>Pinus halepensis</i> Mill.
16. <i>Chamaecyparis pistifera</i> (Siebold et Zucc.) Endl.	58. <i>Pinus nigra</i> Arn.
17. <i>Chamaerops humilis</i> L.	59. <i>Pinus pinea</i> L.
18. <i>Cinnamomum camphora</i> (L.) J. Presl.	60. <i>Pistacia vera</i> L.
19. <i>Citrus aurantium</i> L.	61. <i>Pittosporum tobira</i> (Thunb.) W.T. Aiton
	62. <i>Platanus occidentalis</i> L.

20. <i>Citrus limon</i> (L.) Burm. F.	63. <i>Platanus orientalis</i> L.
21. <i>Citrus reticulata</i> Blanco	64. <i>Plumbago europaea</i> L.
22. <i>Citrus sinensis</i> (L.) Osbeck	65. <i>Populus italica</i> (Munch.) Moench
23. <i>Citrus unshiu</i> (Swingle) Marcow	66. <i>Prunus laurocerasus</i> L.
24. <i>Clematis flammula</i> L.	67. <i>Punica granatum</i> L.
25. <i>Cneorum tricoccon</i> L.	68. <i>Quercus coccinea</i> Muench.
26. <i>Cupressus sempervirens</i> L.	69. <i>Quercus ilex</i> L.
27. <i>Cycas revoluta</i> Thunb.	70. <i>Quercus suber</i> L.
28. <i>Eleagnus angustifolia</i> L.	71. <i>Retama raetam</i> (Forssk.) Webb & Berthel.
29. <i>Ephedra fragilis</i> Desf.	72. <i>Ricinus communis</i> L.
30. <i>Erica arborea</i> L.	73. <i>Rosmarinus officinalis</i> L.
31. <i>Eucalyptus camaldulensis</i> Dehnh.	74. <i>Ruscus aculeatus</i> L.
32. <i>Eucalyptus globulus</i> Labill.	75. <i>Santolina chamaecypariss</i> L.
33. <i>Ficus carica</i> L.	76. <i>Schinus molle</i> L.
34. <i>Ginkgo biloba</i> L.	77. <i>Spartium junceum</i> L.
35. <i>Hibiscus rosa-sinensis</i> L.	78. <i>Tamarix gallica</i> L.
36. <i>Hibiscus syriacus</i> L.	79. <i>Thuja occidentalis</i> L.
37. <i>Jasminum grandiflorum</i> L.	80. <i>Thuja plicata</i> Donn. ex D. Don
38. <i>Yucca brevifolia</i> Engel	81. <i>Trachycarpus fortunei</i> H. Wendl
39. <i>Yucca filamentosa</i> L.	82. <i>Ulex minor</i> Roth
40. <i>Yucca glauca</i> Nutt.	83. <i>Viburnum tinus</i> L.
41. <i>Yucca gloriosa</i> L.	84. <i>Vitex agnus-castus</i> L.
42. <i>Juniperus oxycedrus</i> L.
ssp. <i>macrocarpa</i> (Sm.) Ball	

Колекція середземноморських рослин є окремою і дуже важливою частиною гербарію Національного лісотехнічного університету України, який зараз перебуває на реконструкції у зв'язку із розширенням площі фондів та упорядкуванням історичних та іменних колекцій. Із завершенням цих робіт наш гербарій матиме неабияку наукову вагу і завдяки колекції зразків південноєвропейської флори.

Література

1. Сорока М.І. Гербарій Національного лісотехнічного університету України (LWFU) / М.І. Сорока / Гербарій України. Index Herbariorum Ucrainicum. – К. : Вид-во "Либідь", 2011. – С. 200-203.
2. Сорока М.І. Історичні гербарії та анатомічні колекції на кафедрі ботаніки УкрДЛТУ / М.І. Сорока, А.Д. Шовган, Г.Б. Лукашук // Вісник Луганського державного педагогічного університету ім. Тараса Шевченка. – 2003. – № 11 (67). – С. 129-132.
3. Bayer E. Guide de la flore méditerranéenne. Caractéristiques, habitat, distribution et particularités / E. Bayer, K.P. Buttler, X. Finkensteller, J. Grau. – Paris : Delachaux et Niestlé, 1990. – 287 p.
4. Saule M. La Grande Flore Illustrée des Pyrenees / M. Saule. – Editions Milan, 2002. – 732 p.

Сорока М.І. Дендрофлора Лазурного Берега Франції

В процесі дослідження дендрофлори Лазурного Берега виявлено 84 види аборигенної інтродукованої дендрофлори. Створена база даних і наукова колекція образців рослин, стробілів і плодів, які використовуються в навчальному процесі. Колекція середземноморських рослин є окремою частиною гербарію Національного лісотехнічного університету України (НЛТУ України), який внесений до переліку наукових гербаріїв України.

Ключові слова: дендрофлора, Лазурний Берег, гербарій НЛТУ України.

Soroka M.I. Dendroflora of the France Riviera

Researching the dendroflora of the Riviera 84 kinds of native and introduced dendroflora were detected. The data base and the scientific collection of specimens of plants, fruits and strobilus that are being used in the learning process were created. Collection of the Mediterranean plants is a separate part of the herbarium of the National Forestry University of Ukraine (NUFWT of Ukraine), which is assigned to the scientific herbaria of Ukraine.

Keywords: dendroflora, Riviera, herbarium of NUFWT of Ukraine.

УДК 630*5

Доц. Г.Г. Гриник, канд. с.-г. наук, ст. наук співроб –
НЛТУ України, м. Львів

ЛІСІВНИЧО-ТАКСАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ДИНАМІКА СКЛАДУ ГІРСЬКИХ ЯЛИЧНИКІВ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

Здійснено аналіз лісівничо-таксаційних особливостей та динаміки частки головної породи у складі ялицевих деревостанів на території Держлісфонду в Українських Карпатах. Досліджено особливості залежності лісівничо-таксаційних показників деревостанів з різною часткою ялиці білої у їхньому складі для груп висот над рівнем моря (н.р.м.) та експозиції. Встановлено кращі умови росту для таких деревостанів з урахуванням орографічних особливостей рельєфу. Проаналізовано особливості вікової динаміки частки ялиці білої залежно від експозиції та висоти н.р.м.

Вступ. Деревостани ялиці білої на території Українських Карпат в сучасних умовах займають, порівняно з буковими і ялиновими деревостанами, незначну площу [3-5, 8, 9]. У гірських умовах ялиця біла формує чисті та мішані деревостани, які здатні формуватися на висотах до 1200 м н.р.м. [1-4]. Унаслідок інтенсивного вирубування в середині ХХ ст. площі деревостанів з домінуванням ялиці значно скоротилися. Унаслідок науково необґрунтованого лісовідновлення у притаманних корінним ялицевим деревостанами умовах зараз ростуть похідні ялинники [2, 3, 5, 10]. Зважаючи на загрозливий стан ялинових деревостанів доцільно, відтворювати корінні ялицеві деревостани [8, 10], тому здійснений аналіз впливу орографічних чинників на вибрані таксаційні показники деревостанів з різною часткою у складі ялиці білої дасть змогу визначити загальні тенденції для оптимізації складу таких деревостанів та для покращення їх лісівничо-таксаційних характеристик.

Метою роботи є встановлення типологічної та вікової структури ялицевих деревостанів в Українських Карпатах з різною часткою головної породи у складі з урахуванням орографічних особливостей місцевості.

Об'єктом дослідження були ялицеві деревостани різного складу в Українських Карпатах. Для аналізу з повидільної бази даних ВО "Укрдержліс-проект", актуальної станом на 01.01.2004 р., було відібрано ділянки з перевагою ялиці білої з урахуванням частки головної породи у складі насадження та з урахуванням орографічних умов місцевості, а саме: висоти над рівнем моря (н.р.м.) та експозиції схилу. У межах груп віку здійснено групування площ і запасів ділянок за часткою головної породи у складі деревостану, за типом лісорослинних умов, за класами бонітету та за відносними повнотами загалом.

Результати досліджень. Розподіл лісостанів з участю ялиці білої за часткою у складі та типами лісорослинних умов з поділом за діапазонами висот н.р.м. представлено у табл. 1.

Табл. 1. Розподіл лісостанів з участю ялиці білої за часткою у складі та типами лісорослинних умов у гірських умовах (чисельник – площа, га; знаменник – запас, тис. м³)

Частка у складі	Висота н.р.м., м	Тип лісорослинних умов						Разом	
		B ₃	C ₂	C ₃	C ₄	D ₂	D ₃		D ₄
2	300–800	–	4,0 0,20	117,1 12,22	–	5,0 0,26	140,8 10,80	–	266,9 23,48
	801–1099	–	–	29,0 6,97	–	–	33,9 4,04	–	62,9 11,01
	1100–1800	–	–	–	–	–	–	–	–
3	300–800	4,2 0,12	13,3 0,63	1457,1 297,30	4,7 1,48	23,6 0,90	1853,0 325,72	6,9 1,89	3362,8 628,04
	801–1099	4,0 1,56	6,4 1,81	859,6 162,72	1,3 0,19	–	492,3 65,87	–	1363,6 232,15
	1100–1800	–	–	26,7 1,44	–	–	19,2 0,61	–	45,9 2,05
4	300–800	4,3 0,64	18,9 4,66	3707,4 932,86	8,7 2,47	9,7 2,43	4070,3 1031,31	4,5 0,34	7823,8 1974,71
	801–1099	11,9 3,56	38,2 11,00	2794,7 830,82	–	–	1319,1 369,14	–	4163,9 1214,52
	1100–1800	18,7 0,95	–	98,1 16,99	–	–	23,7 2,43	–	140,5 20,37
5	300–800	–	28,6 6,67	4125,2 1304,24	1,6 0,44	11,0 3,98	4006,4 1288,05	1,2 0,42	8174,0 2603,80
	801–1099	2,9 0,25	14,0 1,60	3026,7 940,70	1,4 0,41	–	1146,5 430,79	–	4191,5 1373,75
	1100–1800	–	–	144,8 45,83	–	–	17,0 5,59	–	161,8 51,42
6	300–800	7,5 4,39	54,5 17,99	4215,8 1583,12	9,3 3,51	21,0 3,20	4775,1 1773,24	2,4 1,52	9085,6 3386,97
	801–1099	41,1 15,67	0,3 0,02	2382,0 880,90	–	–	932,0 367,16	–	3355,4 1263,75
	1100–1800	4,5 1,23	–	68,8 28,31	–	–	6,0 3,47	–	79,3 33,01
7	300–800	–	9,9 3,08	2434,3 1066,15	2,5 0,71	7,4 1,18	2516,3 1025,71	1,1 0,37	4971,5 2097,20
	801–1099	4,4 2,34	1,0 0,06	735,8 307,46	–	–	531,4 213,59	–	1272,6 523,45
	1100–1800	–	–	24,4 6,56	–	–	–	–	24,4 6,56
8	300–800	1,1 0,40	24,9 8,58	2287,8 920,84	–	1,2 0,71	1835,2 749,15	2,7 1,06	4152,9 1680,74
	801–1099	–	–	493,0 228,59	–	0,8 0,32	193,9 51,63	–	687,7 280,54
	1100–1800	0,9 0,11	–	34,9 6,11	–	–	0,4 –	–	36,2 6,22
9	300–800	–	41,4 17,90	1059,6 455,59	–	6,7 4,50	850,2 357,86	2,3 0,99	1960,2 836,84
	801–1099	–	–	72,1 30,66	–	–	54,5 15,39	–	126,6 46,05
	1100–1800	–	–	6,6 4,53	–	–	–	–	6,6 4,53
10	300–800	–	23,4 9,42	1276,6 506,24	–	0,5 0,14	1070,3 487,88	3,4 1,60	2374,2 1005,28
	801–1099	–	–	39,6 15,18	–	–	73,7 20,83	–	113,3 36,01
	1100–1800	–	–	–	–	–	–	–	–
Всього		105,5 31,22	278,8 83,62	31517,7 10592,33	29,5 9,21	86,9 17,62	25961,2 8600,26	24,5 8,19	58004,1 19342,45